

JAARVERSLAG 2005 ERFGOEDHUIS ZUID-HOLLAND

*Uitvoering van het Activiteitenplan 2005.
Te downloaden van www.erfgoedhuis-zh.nl*

INHOUD

Voorwoord

01 Intersectoraal, concern

02 Monumentenwacht

03 Provinciaal Steunpunt Monumentenzorg en Archeologie

04 Museumconsulentschap

05 Provinciaal Historisch Centrum

06 Erfgoededucatie

07 Kengetallen per afdeling

VOORWOORD

Volgt.

01 ERFGOED INTERSECTORAAL/CONCERNSTAF/PUBLIC RELATIONS/PZ

01.1 EGH-concern: de motor

ALGEMEEN

01.2 EGH-concern: de motor

Bedrijfs- en beleidsvoering, externe contacten, aansturing en procesbewaking. Directie, financiën, public relations, personeelszaken en secretariaat. Concernbrede activiteiten.

In het verslagjaar brachten de uitbreiding van taken, de verdergaande aanpassing en vernieuwing van de interne organisatie en de herhuisvesting/Opening veel extra werk met zich.

01.1 Naar een nieuw *Huis van Zuid-Holland 's Erfgoed* in Delft

Herhuisvesting in gerestaureerde *Meisjeshuis* aan de Oude Delft te Delft. Verhuizing en officiële Opening, aanpassing interne organisatie, communicatie van nieuwe locatie.

Op 28 februari vond de verhuizing van het kantoor van Leiden naar Delft plaats. Dankzij goede logistieke voorbereiding verliep deze operatie zonder grote problemen. De Grote Dag was echter 15 juni: de officiële Opening. Begonnen werd met een programma in Het Prinsenhof, waar onder meer burgemeester Verkerk, gedeputeerde Van Heijningen, voorzitter Houtman en directeur Ponsteen het woord voerden. Daarna was er alle aandacht voor de keynote speech van schrijver Arthur Japin. Onder aanvoering van in authentieke kostuums gestoken *weesmeisjes* ging de stoet van genodigden over de gracht naar Het Meisjeshuis. Daar opende gedeputeerde Van Heijningen enigszins spectaculair de nieuwe behuizing. Het Open Huis werd druk bezocht. Al met al woonden ruim 700 mensen deze dag bij. Zij ontvingen het speciaal voor deze gelegenheid vervaardigde boekje *Het Meisjeshuis in Delft*, alsmede een communicatiepakket.

01.3 Uitbreiding met Provinciaal Historisch Centrum ZH.

Zie onder 05 Provinciaal Historisch Centrum

INFORMATIEVERSTREKKING EN DIGITALISERING

01.4 Versterking externe voorlichting en communicatie

Verdere versterking van interne en externe communicatie, voorlichting en marketing.

De stafmedewerker PR ondersteunde een aantal belangrijke bijeenkomsten en presentaties van het EGH:

- het jubileum van de Vereniging van Musea in Zuid-Holland;
- het werkbezoek van de Statencommissie Samenleving PZH aan het Erfgoedhuis;
- de officiële Opening op 15 juni van de behuizing in Delft;
- Open Monumentendag, met rondleidingen en presentaties van EGH op diverse locaties.

De stafmedewerker PR coördineerde alle publicitaire uitingen van EGH en verzorgde veelal de eindredactie van publicaties. Een aantal nieuwe publicaties van het Erfgoedhuis zag het licht. Zij vervaardigde persberichten en was verantwoordelijk voor werving en promotie. Ook stelde zij een marketingplan op voor de afdeling Monumentenwacht, die in de komende jaren het aantal abonnees wil laten groeien. De interne personeelskrant *Buizenpost*, de interne knipselkrant en het digitale advertentieprogramma voor naamsbekendheid via websites werden regelmatig verzorgd. Alles in nauwe samenwerking met de directeur.

Er waren goede resultaten als gevolg van de inspanningen op het gebied van voorlichting en communicatie. Een overzicht daarvan is te vinden in een bijlage.

01.5 Uitbreiding EGH-internetdiensten

Het verzorgen van een samenhangend bestel van websites, die zich richten op de ondersteuning van erfgoedbeheerders in Zuid-Holland.

De website van EGH werd verder ontwikkeld tot provinciale cultuurhistorische portal. EGH verzorgde ook de websites of – pagina's van enkele partners (Vereniging van Musea in Zuid-Holland, Kring van Zuid-Hollandse Archivarissen, Boerderijstichting Zuid-Holland, Stichting Geschiedschrijving Holland).

Het grootste aantal unieke bezoekers per maand van de EGH-site was 6.878, een toename met ruim 1.500 ten opzichte van 2004. Het totale aantal bezoekers op de portal was 72.321.

Medewerkster PR en directeur vormden de webredactie. Zij ontwikkelden een nieuwe structuur, functioneel plan en grafische vormgeving voor de EGH-website. (Welke in januari 2006 operationeel werd).

Voortdurend werd de site gelinkt aan andere en in zoekmachines wordt *www.erfgoedhuis-zh.nl* proactief opgenomen. Een overzicht van het bezoek per maand is te vinden in een bijlage.

Het aantal digitale nieuwsbrieven van afdelingen werd uitgebreid. Dit resulteerde in nieuwe sitebezoekers en een stijging van verkoop van producten uit de webwinkel. Een overzicht van de verkoopcijfers via internet is als bijlage opgenomen.

De *Geschiedenisbank Zuid-Holland* werd vervolmaakt. Het aantal deelnemende verenigingen steeg tot 78.

Er werd een nieuwe website ten behoeve van de afdeling Erfgoededucatie ontwikkeld: *Erfgoedspoor* inclusief CMS en lay-out.

01.6 Versterking publicatiegamma

Productie en uitgave van (op de erfgoedpraktijk gerichte) publicaties.

De stafmedewerker PR verzorgde i.s.m. de directeur de volgende publicaties of werkte aan de productie daarvan mee:

- Cursusboekje voorjaar 2006
- Jaarverslag 2004
- Cd-rom *Wijzer met Erfgoed*: een blik in de keuken van het Erfgoedhuis, de belangrijkste kerncijfers, een screensaver met Zuid-Hollands erfgoed én een carrousel met foto's van de verbouwing van Het Meisjeshuis.
- *Boerderijen Verhalen*, een handleiding voor zelfstandig boerderijenonderzoek.
- *Het Meisjeshuis in Delft*, een geschiedenis van de nieuwe EGH-behuizing.

- Folder *Erfgoedspoor*
- Algemene Brochure Erfgoedhuis
- Brochure en folder afdeling Monumentenwacht
- De digitale nieuwsbrieven van *EGH concern* en de afdelingen *Monumentenwacht, Provinciaal Historisch Centrum, Provinciaal Steunpunt Monumentenzorg en Archeologie*. En die van de *Vereniging van Musea in Zuid-Holland*.
- De *Museumgids Zuid-Holland*. Samen met de afdeling Museumconsulentschap werd deze uitgave voor de eerste keer voorbereid en geproduceerd. Dankzij samenwerking met het AD/Haagsche Courant kon de oplage 161.000 bedragen. Het eerste exemplaar werd op 25 augustus aangeboden aan mevrouw Else van Dijk-Staats, wethouder van Den Haag.

DESKUNDIGHEIDSBEVORDERING EN KWALITEITSZORG (VvZH 2005-2008)

01.7 Toerusting erfgoedbeheerders

Bijscholing en training van professionele en vrijwillige erfgoedbeheerders.

Zie onder de afdelingen en in de betreffende bijlage.

01.8 Toerusting van PR functionarissen en projecten PR

Bijscholing van erfgoedbeheerders op het gebied van communicatie en publieksbereik.

De cursus *PR en communicatie in musea* en de studiedag *Moderne presentatietechnieken in het museum* telden resp. 12 en 57 deelnemers.

De stafmedewerker PR woonde een congres bij van Digitaal Erfgoed Nederland. Enkele ontwikkelingen daarvan werden binnen EGH geïmplementeerd.

01.9 Kwaliteitsverhoging arbeid- en veiligheidsomstandigheden

Verdere versterking van ARBO-beleid, vooral ten aanzien van de Monumentenwacht (veiligheidsbeleid). Het opstellen van een ARBOplan. Voorbereiden van uitvoering van de KDA-(kwaliteit) standaard van de Federatie van Monumentenwachten in Nederland. Het op niveau houden van de BHV.

In elk werkoverleg van de afdeling Monumentenwacht werd aandacht besteed aan de arbeidsomstandigheden, vooral aan veilig werken. Medewerkers mogen geen risico nemen wanneer een object niet voldoet aan de eisen t. a. v. valbeveiliging.

Bij gelegenheid van de verhuizing werden alle bureauwerkplekken beoordeeld en zo nodig opnieuw (in)gesteld. Voor medewerkers die dat wensten zijn speciale muismatten en Workspace-software aangeschaft.

Voor het maken van een Arboplan is een nieuwe risico-inventarisatie en –evaluatie (RIE) v. w. b. de nieuwe behuizing noodzakelijk. In 2005 zijn hiervoor offertes aangevraagd. De RIE zal in 2006 worden uitgevoerd.

In 2005 is gestart met het maken van een overzicht van (personeels)procedures.

Binnen de afdeling Monumentenwacht zijn de gevolgen van het zogenaamde KDA-contract van de FMWN geïnventariseerd. Specifieke conclusies worden in 2006 getrokken. Hierbij wordt ook de audit betrokken die de Federatie in 2005 heeft gehouden. In grote lijnen bleek de afdeling Monumentenwacht de werkwijze zoals deze in het KDA-contract is vastgelegd, al te volgen.

In het kader van BHV werd een concept-ontruimingsplan vervaardigd. Begin 2006 is het plan aan de Gemeente Delft ter goedkeuring voorgelegd.

Een intern BHV team werd samengesteld. Alle leden hebben een opleiding tot BHV-er of Ontruimer gevolgd. Het team bestond uit:

- Thea de Vries
- Tamara van Zwol
- Bianca Geijsman
- Marc Laman, Evelien Masselink
- Nina Duggen

01.10 Human resources: naar nieuwe competenties

Vergroting vakexpertise en interdisciplinaire inzet. Aandacht voor competentie, m.n. die van projectmanagement. Intensivering werkbegeleiding. Onderzoek naar Personeelsvertegenwoordiging.

Alle monumentenwachters volgden één of meerdere cursussen van de Federatie Monumentenwacht Nederland op het gebied van vakkennis en veiligheid. De Federatie draagt ook zorg voor de periodieke bijscholing voor de EHBO-diploma's.

Besloten werd de aandacht voor competenties op te nemen in de komende aanpassing van functiebeschrijvingen voor *Fuwaprov*.

In 2005 werden door leidinggevend functioneringsgesprekken gevoerd met medewerkers. Er wordt naar gestreefd dat iedereen eens in de twee jaar zo'n gesprek heeft, al kan men er ook om vragen.

Binnen EGH bleek geen gerichte behoefte te bestaan aan een vaste personeelsvertegenwoordiging.

02 MONUMENTENZORG BEHEERDERS: MONUMENTENWACHT

ALGEMEEN

02.1 Versterking van de preventieve monumentenzorg

Versterking marktpositie door uitbreiding van diensten.

In 2005 is op verzoek van EGH de bijdrage van PZH tijdelijk verhoogd met € 150.000.- Hierdoor werd het mogelijk het aantal teams uit te breiden van zes naar acht en het aantal wachters van 10 naar 13 (waarvan één gedetacheerd). Er is één bestelauto vervangen en er zijn twee extra bestelauto's (met steun van het Prins Bernhard Cultuurfonds) aangeschaft.

Dankzij de financiële injectie van Provincie Zuid-Holland kon de abonneestop worden opgeheven. De wachtlijst werd weggewerkt. Het aantal inspecties is gestegen. Er zijn diverse opdrachten verworven.

Er werden verschillende acties ontplooid om nieuwe abonnees te werven. Zo'n 5.000 flyers werden verstuurd naar eigenaren van een rijksmonument in Brielle, Delft, Den Haag, Dordrecht, Gouda, Leiden, Rotterdam, Schiedam, Sliedrecht (ook GM) en Zederik (ook GM). In het blad Monumenten zijn flyers ingevouwen in de specials over Schiedam (sept.) en Delft (dec.).

Naar aanleiding van persberichten zijn diverse krantenartikelen verschenen en hebben tv-optredens plaatsgevonden. In september 2005 werd deelgenomen aan de Open Monumentendag in Delft, Leiden, Schiedam en Wassenaar.

ADVIES OP MAAT

02.2 Verhoging van het aantal inspecties

Statusonderzoek van monumenten en beeldbepalende panden. Onderhoudsadvisering aan beheerders. Groei van aantal abonnees naar 3300.

In 2005 had de afdeling Monumentenwacht 2752 abonnees (1848 rendabel, 904 onrendabel) (2004: totaal 2665). Ondanks de vele inspanningen daartoe bleek de gestelde doelstelling (3300 abt) te hoog gegrepen. De onzekerheden over economie en inkomen alsmede – wellicht- de hoogte van de tarieven lijken debet aan deze tegenvallende groei.

Het aantal inspecties/rapportages is flink gestegen. In 2005 werden 1436 inspecties verricht (814 rendabel, 622 onrendabel) (2004: totaal 1133). De uitbreiding van het aantal wachters (naar 13) en teams (naar acht) (effectuering juni 2005) was zichtbaar effectief.

02.3 Monitoring voor instandhoudingbeleid

Inschakeling bij monitoring in kader van BRIM. Contract met RDMZ.

Over de rol van de Monumentenwacht bij het instandhoudingbeleid kon in 2005 van rijkszijde nog steeds geen duidelijkheid worden verschaft. Enerzijds is het BRIM in 2005 niet vastgesteld, anderzijds had de RDMZ als gevolg van de fusie met de ROB blijkbaar minder aandacht voor externe partners.

Met het NRF zijn besprekingen gestart om te zien of de Monumentenwacht een passende functie kan hebben in het hypotheektraject (soort quick scan onderhoudsbehoefte).

02.4 Nieuwe vormen van service

Taakverbreding en –verdieping, w.o. meerjarenonderhoudsbegrotingen en voorlichting wet- en regelgeving.

In 2005 is op bescheiden schaal ervaring opgedaan met het maken van meerjarenonderhoudsbegrotingen. De vraag hiernaar nam toe.

Samen met de Rijksgebouwendienst werd gewerkt aan een NEN-genormeerd softwarepakket voor meerjarenonderhoudsbegrotingen.

In juni 2005 is het maandelijks telefonische spreekuur gestart. Ook buiten spreekuurtijd en via e-mail kwamen veel vragen binnen. Er werd informatie gegeven over wet- en regelgeving en over financiële regelingen op het gebied van monumentenzorg.

In 2005 werd een grote opdracht verworven voor inspectie van het voormalige hoofdgebouw van de TU Delft. Ook werden de voorbereidingen voor het verkrijgen van een opdracht van de Vereniging Natuurmonumenten met succes afgerond. Naar het zich laat aanzien wordt de verbintenis met de Rijksgebouwendienst gewijzigd, waarbij uitbreiding van het aantal te inspecteren objecten niet valt uit te sluiten.

INFORMATIEVERSTREKKING EN DIGITALISERING

02.5 Uitbreiding gedigitaliseerde diensten

Digitale nieuwsbrief; website; digitale aanlevering van rapporten. Digitale rapportenbank.

De digitale nieuwsbrief is in 2005 twee keer verschenen. De website (onderdeel van www.erfgoedhuis-zh.nl) werd geregeld geactualiseerd.

Rapportages werden digitaal (pdf) aangeleverd aan abonnees die dat wensten.

De digitale rapportenbank is nog niet gerealiseerd. Het is een concept met de nodige haken en ogen. In de discussie met NRF over samenwerking is gebleken dat wellicht hieruit input voor realisering verkregen kan worden.

DESKUNDIGHEIDSBEVORDERING EN KWALITEITSZORG

02.6 Kwaliteitszorg

Interne certificering. Uniforme rapportage.

De certificering door de FMWN komt slechts moeizaam van de grond. De afdeling Monumentenwacht voldoet echter in grote lijnen aan de eisen van het KDA-contract. Nagenoeg alle rapporten werden aangeleverd in het format van de landelijke Uniforme Rapportage.

In 2005 zijn geen ongevallen of bijna-ongevallen bij de afdeling Monumentenwacht gemeld. De jaarlijkse controle van de uitrusting van de bestelauto's leverde geen bijzondere aandachtspunten op: de uitrusting bleek in alle auto's in orde.

03 MONUMENTENZORG GEMEENTEN: PROVINCIAAL STEUNPUNT MONUMENTENZORG EN ARCHEOLOGIE

ADVIES OP MAAT

03.2 Ondersteuner van Zuid-Hollandse gemeenten

Het ondersteunen van de Zuid-Hollandse gemeenten bij de voorbereiding en de uitvoering van het gemeentelijke monumenten-/archeologiebeleid. Het verstrekken van advies en informatie aan afnemers.

De vragen die de afdeling Provinciaal Steunpunt Monumentenzorg en Archeologie telefonisch, schriftelijk of per e-mail kreeg voorgelegd waren zeer uiteenlopend. In 2005 werden gemeenten geïnformeerd over ontwikkelingen in de monumentenzorg en archeologie door een elektronische nieuwsbrief. Er werden 51 verzoeken om consultancy behandeld, zie bijlage.

INFORMATIEVERSTREKKING EN DIGITALISERING

03.3 Provinciaal communicatieknooppunt voor monumentenzorg

Het coördineren en centraal voeren van overleg over bouwplannen voor monumenten door betrokken instanties en gemeenten.

In 2005 werden 37 plannen voor rijksmonumenten/van rijkswege beschermde gezichten besproken. Zie bijlage. Daarnaast werd in 2005 de zogenaamde *Digitale Planner* bijgehouden. De planner geeft een overzicht van bij de RDMZ ingediende plannen. Partijen kunnen inloggen en aangeven of overleg gewenst is. In 2005 werden 132 plannen ingevoerd. Het Cultureel Planoverleg (CPO) van de PZH werd in 2005 beëindigd. Het Landelijke Steunpuntenoverleg vond zesmaal plaats. Samen met Landschapsbeheer Zuid-Holland vormt het PSMA het zogenaamde Belvédèreteam Zuid-Holland. Doel van het team is gemeenten bewust te maken van het Belvédère-gedachtegoed. In 2005 werden twee presentaties georganiseerd voor gemeenten in de regio's Alblasserwaard / Vijfheerenlanden en Goeree-Overflakkee.

03.4 Toerusting monumentenzorgers

Het bevorderen van de deskundigheid van monumentenzorgers.

Op 21 april werd de studiedag *Cultureel erfgoed in kaart, plan en praktijk* voor de vierde keer georganiseerd door PSMA. Er waren acht deelnemers.

De cursus *Actualiteiten en Ontwikkelingen* werd samen met RDMZ, ROB, NRF en NCM georganiseerd op 1 november in de 3de Ambachtschool te Scheveningen. Het aantal deelnemers was 74 (gemeenteambtenaren monumentenzorg en archeologie).

OPDRACHTEN

03.5 Opdrachten en andere activiteiten

Het verwerven van opdrachten naast de reguliere werkzaamheden van het Steunpunt.

De volgende opdrachten werden verworven:

- In opdracht van Bureau Bouwmeester werden de monumenten die in bezit zijn van de ondernemingen van de Nederlandse Spoorwegen geïnventariseerd en opgenomen in een overzichtelijke database. Doel is de communicatie tussen deze ondernemingen over de beschermde objecten en structuren te verbeteren. Deze opdracht werd en wordt in samenwerking met de overige steunpunten uitgevoerd. Het PSMA is hoofdaannemer.
- In opdracht van de gemeente Vlaardingen werd een Cultuurhistorische Effectrapportage (CHER) opgesteld voor het ontwikkelingsgebied Vettenoordsepolder.
- In opdracht van de gemeente Schoonhoven werd het Gemeentelijk Restauratie Uitvoeringsprogramma (GRUP) opgesteld.
- In samenwerking met het Bureau Cultuur van PZH werd in het kader van 2005 *Jaar van het Kasteel* een reizende tentoonstelling over de *Kastelen en Buitenplaatsen in Zuid-Holland* geactualiseerd. Het Steunpunt maakte deel uit van de redactie.
- Op verzoek van het Zuid-Hollands Bureau voor Toerisme werkte het PSMA mee aan de totstandkoming van een Praktijkboek *Benutting van Monumenten – Nieuwe functies in de historische stad*.

- Het PSMA werd om advies gevraagd voor herbestemming van het voormalige raadhuis van Ooltgensplaat en de kwekerij Veelzorg te Hillegom. In het laatste geval in samenwerking met de afdeling Museumconsulentschap.
- Op verzoek van de afdeling Erfgoededucatie is het PSMA betrokken bij een te produceren film bij het educatieve traject *Erfgoedwijzer*.
- Op verzoek van de landelijke organisatie Restauratie Opleidingsproject heeft het PSMA meegewerkt aan de voorbereiding van het op te richten ROP Zuidwest, dat bij EGH ondergebracht kon worden.
- In samenwerking met projectbureau Belvédère vond op 27 oktober een intervisiebijeenkomst plaats. Tijdens deze bijeenkomst is een presentatie gehouden over het project *Geest en Grond. Culturele planologie in de Duin- en Bollenstreek*.

PROJECTEN

03.6 Projecten

Het ontwikkelen en (laten) uitvoeren van vernieuwende projecten op het gebied van monumentenzorg/archeologie/culturele planologie.

Het Steunpunt ontwikkelde een aantal projecten en/of werkte aan de uitvoering daarvan mee. Door deze projecten werd cultuurhistorie beter in het ruimtelijke planproces geïntegreerd en werden overdraagbare concepten erfgoededucatie gecreëerd. Gemeenten werden toegerust met nieuwe kennis en inzichten. In alle gevallen werd de uitvoering door derden gedaan. Bij *BULB* en *Westvaart* verzorgde het Steunpunt de coördinatie.

- *BULB*. Een educatieve website over culturele planologie in de Duin- en Bollenstreek voor het voortgezet onderwijs.
- *Westvaart*. De nieuwe molen in een cultuurhistorisch en dynamisch landschap.
- *Oude Rijn doet Nieuwe Zaken*. Gids voor cultuurhistorische planontwikkeling Oude Rijnzone.
- *Cultuurhistorische Impuls Duin, Horst en Weiden*.

03.6 Vertegenwoordiging

Het Steunpunt neemt actief deel aan provinciale en landelijke netwerken.

De coördinator fungeerde namens de landelijke steunpunten in de Programmacommissie van het cursusprogramma *Monumentenzorg in de Praktijk*. De commissie kwam viermaal bijeen. Ook had hij op dezelfde titel zitting in de Raad van Advies van de Nederlandse Restauratiebeurs.

04 MUSEUMCONSULENTSCHAP

ALGEMEEN

04.1 Naar een hoogwaardige Museumcollectie Zuid-Holland

Zuid-Holland beschikt waarschijnlijk over de meeste musea van Nederland: ruim 230 instellingen hebben een collectie en stellen die ten toon. Het EGH richt zich op de kwaliteitsverhoging in brede zin van deze instellingen: ondersteuning van beleid, behoud en beheer, preventie calamiteiten, publieksbereik. EGH verzorgt ook de ondersteuning van de VMZH.

Het Museumconsulentschap voerde ook in 2005 het Museumregister uit. Er werden 14 musea herijkt en twee nieuwe musea toegevoegd aan het Register.

De productie van een Cd-rom met gegevens van deelcollecties van Zuid-Hollandse musea (het zogenaamde MUSIP-project) werd voorbereid om in 2006 geproduceerd te worden. De Cd-rom geeft een inzicht in de diversiteit en veelkleurigheid van de Zuid-Hollandse museumcollecties en kan gebruikt worden bij bijvoorbeeld het samenstellen van een tentoonstelling.

EGH bereidde twee projecten voor op het terrein van kwaliteitszorg: *Kwaliteitszorg voor collectiebeherende instellingen* en *Monitor / Expertmeeting Museumbestel Zuid-Holland*. De Provincie Zuid-Holland weigerde beide mede te financieren omdat zij geen museumbeleid (meer) voert. Het EGH bezint zich nog op andere financiering van het laatste project.

Het Museumconsulentschap verzorgde het secretariaat van de Vereniging van Musea in Zuid-Holland (VMZH) en ondersteunt het bestuur. In februari 2005 werd het 25-jarig jubileum van de Vereniging officieel gevierd in het Techniek Museum in Delft. Er werd een fraai en kleurrijk boek uitgegeven: *Musea in de Maatschappij*, waaraan 30 auteurs hebben bijgedragen. De coördinatie van alle activiteiten alsmede een groot deel van de uitvoerende werkzaamheden, waaronder de redactie en de beeldredactie van het jubileumboek, werden verzorgd door het Museumconsulentschap.

ADVIES OP MAAT

04.2 EGH als steunpunt voor musea

Het ondersteunen van musea door gerichte adviezen en / of uitgebreide consultancy op de werkvloer

De helpdesk werd goed bevraagd door de musea, zowel per telefoon als per email. Op deze wijze draagt EGH sterk bij aan kwaliteitsverhoging van musea, waar die mogelijk en gewenst is. In totaal werd er 99 keer een beroep gedaan op het Museumconsulentschap.

Ook door advies-op-maat verhoogt EGH de kwaliteit van musea. In 2005 werd een groot aantal adviezen *op de werkvloer* uitgebracht, zie daartoe de bijlage.

De Algemeen Museumconsulent werkte mee aan *Museumgids Zuid-Holland 2005/2006*, waarvoor verder wordt verwezen naar *Intersectoraal*.

INFORMATIEVERSTREKKING EN DIGITALISERING

04.3 Digitaal Verhaal van Zuid-Holland

Stimulering en verbetering van digitalisering bij Zuid-Hollandse musea.

Deelname aan de uitgave van *Museumpeil*, vakblad voor museumprofessionals van het LCM. Bijdragen aan het landelijke magazine *Museumvisie*. Verzorging periodieke nieuwsbrief voor VMZH.

Het vernieuwende project *Digitaal Verhaal van Zuid-Holland* kon geen doorgang vinden omdat de Provincie Zuid-Holland voorshands geen museumbeleid meer voert en medefinanciering van dit project afwees.

EGH participeerde in *Museumpeil* dat twee keer verscheen in 2005, het voorjaarsnummer had als thema *Nieuwe Presentatievormen*, het najaarsnummer ging over *Integrale toegankelijkheid*.

Het Museumconsulentschap verzorgde vijf Nieuwsbrieven voor de VMZH. Daarnaast participeerde het in de productie en uitgave van een landelijke brochure *Instrumentarium Gemeentelijk Museumbeleid*, een handreiking voor gemeenten.

DESKUNDIGHEIDSBEVORDERING EN KWALITEITSZORG

04.4 Toerusting museumprofessionals

EGH verzorgt een uitgebreid gamma aan opleidingen en andere vormen van deskundigheidsbevordering voor professionals in musea.

Het Museumconsulentschap verzorgde een aanzienlijk aantal cursussen en andere vormen van toerusting in 2005. Voor deelnemers aantallen zie de bijlage. Cursussen:

- *Hanteren van museale objecten*
- *Public relations en communicatie in musea*
- *Behoud en beheer*
- *Rondleiden: een vak!*
- *Marketing*
- *Registratie en documentatie*
- *Beheer en behoud van digitale fotocollecties*
- Discussiemiddagen in het kader van de reeks *Informatie op Museumlocatie:*
- *Impulsregeling basisonderwijs en de rol voor de erfgoedinstelling*

- *Het beheer van archieven en documentaire collecties*
- *Nieuw licht in het museum*

De ontwikkeling van de cursus *Mobiel erfgoed* werd uitgesteld tot 2006 om financiële redenen. Publicatie over lichtrichtlijnen voor musea van het Instituut Collectie Nederland is verschenen, in de voorbereidende werkgroep heeft de consulent conservering veel werk verzet.

De consulent conservering werd lid van de sectie veiligheidszorg en facilitair management van de NMV.

Het Museumconsulentschap is betrokken bij het opzetten van een risicoanalyse, zoals ontwikkeld door de Canadian Conservation Institute en het Victorian & Albertmuseum in London. Gesprekspartners voor het verder ontwikkelen van een Nederlandse methode zijn het Instituut Collectie Nederland, de Inspectie voor Cultuurbezit en een tweetal andere provinciale museumconsulentschappen.

Op 7 september heeft de Stichting Textielcommissie Musea een international symposium *The Preservation of Religious Textiles* gehouden in de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag. De Algemeen Museumconsulent opende, als voorzitter van de Textielcommissie, deze bijeenkomst. Er waren 115 deelnemers op afgekomen, waarvan de meerderheid uit het buitenland. In het jaarboek van de TC zijn de artikelen van het congres opgenomen.

PROJECTEN NIET IN WERKPLAN

Project Preventienetwerk Delft

EGH heeft als eerste in Nederland een landelijk door ICN ontwikkelde nieuwe vorm van calamiteitenpreventie in projectvorm uitgevoerd. Het gaat om het aanleggen van een regionaal of lokaal netwerk van collectiebeherende instellingen, rampenbestrijders, gemeentelijke overheid en anderen. Als eerste was de Gemeente Delft aan de beurt, waar het project met succes werd afgerond. Inmiddels heeft OCW middelen ter beschikking gesteld om overal dergelijke projecten uit te voeren. Het Museumconsulentschap gaat dit project op meer plaatsen in Zuid-Holland opzetten en uitvoeren.

Project MusIP

EGH voerde tot en met 2004 het zogenaamde Musiproject uit: het inventariseren van deelcollecties in de Zuid-Hollandse musea. In het voorjaar werd een landelijk congres georganiseerd - het Musip-symposium - waar verslag werd gedaan van de werkzaamheden in de afgelopen jaren en waar plannen voor de toekomst werden gepresenteerd. Tevens werd op dit symposium de (landelijke) website gelanceerd: www.musip.nl. Collecties van alle provincies zijn nu gezamenlijk te raadplegen. EGH bereidde de productie van een Cd-rom met de Zuid-Hollandse deelcollecties voor.

Project *Museumgids Zuid-Holland* (in samenwerking met afdeling Intersectoraal)

Productie en uitgave van een (semi-commerciële) jaargids met Zuid-Hollands museumaanbod voor de cultuurtoeristische markt. Zie verder bij Intersectoraal.

OPDRACHTEN

04.5 Nieuw: museuminspecties door EGH

EGH heeft een contract gesloten met de Gemeente Den Haag voor het verrichten van inspecties in vier Haagse gemeentemusea. De afdeling Museumconsulentschap streeft naar meer opdrachten op het gebied van inspecties, nulmetingen en dergelijke.

In 2005 zijn in *Museum Bredius* en het *Haags Historisch Museum* nulmetingen uitgevoerd in het kader van een opdracht van de Gemeente Den Haag. Het Museumconsulentschap nam daarbij de taak van de Inspectie Cultuurbezit over, de laatste was bereid als kwaliteitsbewaker te fungeren.

De gemeente Voorburg-Leidschendam gaf opdracht voor een onderzoek naar de cultuurhistorische waarde van de collectie van de oudheidkamer *Het Lavende Hert*.

Voor de gemeente Maassluis werd een haalbaarheidsonderzoek verricht naar de verzelfstandiging van het *Gemeentemuseum* daar en de wenselijkheid van voortzetting van de samenwerking met de plaatselijke *Kunstuitleen*.

Het *Maritiem Museum* Rotterdam heeft het Museumconsulentschap om een nulmeting gevraagd in het kader van de verzelfstandiging van het museum. Deze is eind 2005 uitgevoerd.

NIET IN WERKPLAN: UITLENING EN VERKOOP

Uitleen apparatuur en verkoop van boeken en materialen

Uitleen en verkoop van (museum)materialen.

In 2005 werden de EGH-dataloggers en thermohygrografen gedurende bijna het hele jaar uitgeleend (langdurige bruiklenen). De lux- en UV-meters kunnen maar voor maximaal een week uitgeleend worden en daar werd vijf keer gebruik van gemaakt. Het nummersetje, om museumobjecten op een veilige manier te nummeren, werd aan 20 museummedewerkers verkocht. Voor de verkoop van overige artikelen: zie bijlage.

05. PROVINCIAAL HISTORISCH CENTRUM

Algemeen

In dit hoofdstuk zijn de delen *Geschiedbeoefening* en *Archieven* van het Werkplan 2005 samengevoegd, omdat deze vanaf 1 januari 2005 zijn opgegaan in de nieuwe afdeling Provinciaal Historisch Centrum. De werkzaamheden van het PHC zijn gebaseerd op het *Plan inzake de RHC-vorming* en de daarbij horende subsidieschikking van de Provincie Zuid-Holland, alsmede op de notitie *Naar een PHC-ZH* van EGH. Eén van de hoofdtaken van het PHC is het helpen ontsluiten en toegankelijk maken van de geschiedenis van Zuid-Holland voor een breed publiek.

Er werden van EGH in 2004 en 2005 veel werkzaamheden geleverd om deze afdeling te creëren. Zo werden alle noodzakelijke bedrijfsmatige maatregelen getroffen en werden de activiteiten van het PHC ingepast in het bestaande Begroting en Werkplan 2005 van EGH.

ADVIES OP MAAT

05.0 Ontwikkeling en versteviging van het PHC

Ontwikkeling van een Provinciaal Historisch Centrum binnen EGH.

Het PHC werd ingebed in EGH. De Programmaraad van het PHC kwam in het verslagjaar zes keer bijeen. Zitting daarin hebben: Nationaal Archief, Provinciale Archiefinspectie, de Kring van Zuid-Hollandse Archivarissen en het Overleg van Zuid-Hollandse Historische Verenigingen. Medewerkers van PHC wonen de bijeenkomsten bij, de directeur EGH is voorzitter. De PR stemde in met werkplannen 2005 en 2006 en begeleidde de ontwikkeling van de website/databank voor geschiedenis van Zuid-Holland.

Het PHC deed veel aan externe communicatie. Zo werden vier persberichten uitgebracht, een promotionele powerpointpresentatie ontwikkeld, een informatiefolder uitgegeven, een PHC-deel op de EGH-website gerealiseerd en twee Nieuwsbrieven uitgebracht. Er werden contacten gelegd met talrijke culturele instellingen.

05.1 Ondersteuning Regionaal Historische Centra

Bevordering en ondersteuning van totstandkoming van Regionaal Historische Centra.

Het PHC verstreekte financiële bijdragen aan kleine archieven van gemeenten en waterschappen die hun historische archieven overdragen aan een RHC; de bijdragen zijn bedoeld voor het schonen en/of registreren van de over te dragen archieven. Zij werden op advies van de Provinciale Archiefinspectie verstrekt aan de gemeenten: Graafstroom, Nieuwkoop, Liesveld en 's Gravendeel. Om de besteding van de in de jaren 2003 en 2004 verstrekte subsidies voor RHC-vorming te ondersteunen heeft het PHC geparticipeerd in de *Werkgroep Holland-Rijnland* (Regionaal Archief Leiden) en de Commissie van Toezicht bij het project *Regionaal Archiefinformatiepunt in de bibliotheek Hardinxveld* van het RHC/Stadsarchief Dordrecht en de OLB Hardinxveld-Giessendam.

Tevens werd een studiemiddag georganiseerd waarin de coördinatoren de resultaten van de diverse door PZH gesubsidieerde RHC-projecten uiteenzetten en evalueerden.

Met alle RHC-directies is overleg gevoerd over de verdere ontwikkeling van RHC-vorming en de rol die het PHC daarbij kan spelen; uitkomst: voorlopig wordt de gezamenlijke inzet geconcentreerd op de realisatie van de grote PHC-website / databank voor de geschiedenis van Zuid-Holland (zie hieronder).

05.2 Consultancy en advies

Het ondersteunen van historische verenigingen en archieven door gerichte adviezen en/of consultancy op de werkvloer. Het ondersteunen van de Kring van Zuid-Hollandse archivarissen.

In het verslagjaar werden 52 historische verenigingen, archieven en particulieren geadviseerd. Op initiatief van het PHC werd het *Overleg van Zuid-Hollandse Historische Verenigingen* in het leven geroepen. Het komt in de plaats van het Platform Geschiedbeoefening. Het Overleg heeft ook een functie als bron van onderwerpen waaraan PHC aandacht moet schenken. In 2005 werd zo gekozen voor het thema *Bouwen in historische Hollandse binnensteden* dat in 2006 door middel van een symposium zal worden behandeld.

Het PHC onderhoudt contact met de *Historische Vereniging Holland* en ondersteunt de publicatie van het Historisch Tijdschrift *Holland*.

Voor de Kring van Zuid-Hollandse Archivarissen verzorgt het PHC secretariaat en ondersteuning. In 2005 kwamen bestuur en kring respectievelijk vijf en drie keer bijeen. Samen met de Kring van Noord-Hollandse Archivarissen werd een bijeenkomst georganiseerd van Hollandse archivarissen. Namens de kring werd een artikel gepubliceerd in het *Archievenblad*.

INFORMATIEVERSTREKKING EN DIGITALISERING

05.3 PHC-website/databank

Het ontwikkelen en produceren van een website/databank voor de geschiedenis van Zuid-Holland, samen met archieven van Zuid-Holland en het Nationaal Archief.

Samen met de Zuid-Hollandse archieven, het Nationaal Archief en historische verenigingen is in 2005 een omvangrijke website/databank voorbereid voor de geschiedenis van Zuid-Holland. Door een extern bureau werd een inhoudelijk en functioneel Plan van Aanpak opgesteld. Het Programma van Eisen vraagt veel van de nieuwe website, die immers moet kunnen aansluiten op de verschillende systemen van de aan dit project deelnemende partners. Het PHC slaagde erin, in nauwe samenwerking met de potentiële partners van het project, een dergelijk ontwerp te realiseren. In 2006 moet de website operationeel worden.

Het PHC ontwikkelde voorts binnen zijn deel van de EGH-portal een *Sprekersgids*, een zoekstelsel op vaste trefwoorden en oriëntatie op beeldbankfunctie bij de *Geschiedenisbank ZH*.

05.4 Geschiedenisbank Zuid-Holland

Het onderhouden en verder ontwikkelen van de Geschiedenisbank Zuid-Holland.

De eind 2004 geoperationaliseerde Geschiedenisbank Zuid-Holland is in 2005 verder ontwikkeld. Het aantal deelnemers steeg tot 78, waarvan inmiddels 58 op de site te zien zijn. Het PHC verzorgde de coördinatie, het onderhoud, beheer, de redactie en webmastering van de GB. Afstemming vond plaats met de ontwikkeling van de website voor de geschiedenis van Zuid-Holland. In februari 2005 zijn op vijf plaatsen in de provincie regionale bijeenkomsten georganiseerd om de Geschiedenisbank te promoten.

05.5 Publicaties, presentaties

Het verzorgen van publicaties en presentaties.

In opdracht van de provincies Noord- en Zuid-Holland coordineerde het PHC voor de *Hollandmaand* - ter gelegenheid van het 25-jarig regeringsjubileum van Koningin Beatrix - de uitgave *Het bijzondere van Holland*. De publicatie is gepresenteerd tijdens de gezamenlijke Statenvergadering van beide Hollandse provincies in Dordrecht op 1 november 2005. Het PHC nam, samen met zusterorganisaties van Utrecht en Noord-Holland, deel aan de redactie van *Op zoek naar het historische interieur* (M.Zeilmaker). Ook begeleidde PHC de productie van *Oral History: Zegt het voort!* (S. Marijnissen), een eigen uitgave van EGH. Daarnaast begeleidde het PHC de verschijning van tweede drukken van *Kastelen en Buitenplaatsen in Zuid-Holland* en *De Romeinse Tijd in Zuid-Holland*. Voorbereid werd de uitgave in 2006 van *Kernachtig Rijnstreek*. Er werden twee Nieuwsbrieven verzorgd. Presentaties werden gegeven bij het Cultuurhistorisch Genootschap Duin- en Bollenstreek (over cultuurhistorische samenwerking in de D&B streek / Holland Rijnland); het Gemeentearchief Rotterdam (presentatie van de handleiding *Oral History*) en bij een bijeenkomst van grotere historische verenigingen in Holland te Amsterdam (over de realisatie van stads- en provinciegeschiedenissen).

DESKUNDIGHEIDBEVORDERING EN KWALITEITSZORG

05.6 Deskundigheidsbevordering.

Het verzorgen van cursussen en trainingen voor amateur-historici en archiefprofessionals.

De volgende cursussen werden verzorgd (tussen haakjes aantal deelnemers):

- *Presentatietechnieken voor vrijwilligers* (58; samen met andere afdelingen)
- *Een website voor uw historische vereniging* (4)
- *Op zoek naar een biografisch portret in het verleden* (7)
- *Fondswerving* (13)

- *Vrijwilligerswerving en vrijwilligersbeleid* (8)
- *Beheer en behoud van digitale fotocollecties* (20; samen met Museumconsulentschap)
- *Informatie op locatie* (6; samen met Museumconsulentschap)

Een studiemiddag *Oral History* trok 60 deelnemers. Regiobijeenkomsten voor Historische Verenigingen werden gehouden in: de Duin en Bollenstreek, het Westland, de Krimpenerwaard, de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden

PROJECTEN

05.7 Inhaalproject conservering audiovisuele collecties

Conservering van audiovisuele collecties van archieven.

Het PHC verzorgde de coördinatie van het project *Conservering van verspreide audiovisuele collecties, (Inhaalproject)* waarbinnen zeven archieven hun audiovisuele collecties hebben laten conserveren.

05.8 De Hollanden en het water

Ondersteuning Stichting Geschiedschrijving Holland.

Het EGH fungeert als opdrachtgever van de Stichting Geschiedschrijving Holland voor de productie van het in 2007 uit te brengen tweedelige boek *De Hollanden en het water*. Het betreft een coproductie met de Provincie Noord-Holland. Voorts is het PHC actief betrokken bij de voorbereiding van het boek en daaraan gerelateerde activiteiten; het PHC is in het bestuur van de SGH vertegenwoordigd. Het PHC kreeg de opdracht flankerende activiteiten te ontwikkelen en organiseren rond het verschijnen van *De Hollanden en het water*. Waaronder activiteiten rond het project *Vaart maken, 350 jaar trekvaart Haarlem-Leiden*; voorbereidende activiteiten vonden plaats in 2005.

TENTOONSTELLINGEN

05.9 Reizende exposities

Het ontwikkelen, produceren en plaatsen van reizende cultuurhistorische exposities.

PHC plaatst en beheert educatieve en cultuurtoeristische reizende tentoonstellingen bestemd voor plaatsen buiten het reguliere erfgoedcircuit waar veel publiek komt, zoals bibliotheken, scholen, gemeentehuizen. In 2005 waren beschikbaar (tussen haakjes het aantal plaatsingen):

- *Gebouwd Hollands Erfgoed* - over monumentenzorg in ZH (9)
- *Romeinen in Zuid-Holland* – over archeologie in ZH (3)
- *Holland ze zeggen* – over de geschiedenis van de Hollanden (3)
- *Kastelen en Buitenplaatsen in Zuid-Holland* - in het kader van het Jaar van het Kasteel (8)

In veel gevallen ondersteunde het PHC ook de openingen hiervan, de publiciteit en dergelijke.

Ten behoeve van opslag van tentoonstellingsmateriaal werd een depot gerealiseerd in Delft, ook werd een busje aangeschaft voor vervoer. Het is de bedoeling dat deze dienstverlening uitgroeit tot een brede *Tentoonstellingsdienst* voor het gehele EGH. Samen met de afdelingen Erfgoededucatie en PSMA werden voorbereidingen getroffen voor een expositie voor het onderwijs over archeologie van de Romeinse tijd.

05.10 Vertegenwoordiging / deelnames

Het deelnemen in overleg en bestuur.

Het PHC participeerde actief in de volgende overlegorganen en besturen: *Stichting Geschiedschrijving Holland* (SGH), het *Landelijk Overleg Regionale Geschiedbeoefening* (LORG), de *Werkgroep Nationaal Overleg Audiovisuele Archivering* (NORAA)

Vanuit het PHC werd deelgenomen aan studiebijeenkomsten van de *Koninklijke Vereniging van Archivarissen in Nederland* (KVAN); de *Werkgroep Stedengeschiedenis, Digitaal Erfgoed Nederland* (DEN); de *Taskforce Audiovisuele Archieven* en de *Taskforce Digitale Toegankelijkheid Archieven*.

06 ERFGOEDEDUCATIE

ADVIES OP MAAT

06.1 Cultuureducatie (erfgoededucatie) op scholen en bij erfgoedinstellingen

Het adviseren van scholen en erfgoedinstellingen over cultuureducatie. Het ontwikkelen van structurele activiteiten op het gebied van erfgoededucatie door zowel scholen als erfgoedinstellingen. Vervaardiging van schoolplannen en – visies. Het verstrekken van voorlichting over alle aspecten van erfgoededucatie.

Ontwikkeling van lesmateriaal en onderwijsprogramma's. Het bemiddelen tussen vraag en aanbod, tussen school en erfgoedinstelling. Excursies naar erfgoedinstellingen. Voorlichting en informatie, onder meer door werkbezoeken, publicaties en specifieke websites. Begeleiding van onderwijsprojecten.

EGH constateert dat de bekendheid van scholen en instellingen met het EGH als ondersteuner van de erfgoededucatie gestadig toeneemt. Zij doen in toenemende mate beroep op de producten en diensten van de afdeling Erfgoededucatie. Erfgoededucatie krijgt een stimulans door het ter

beschikking komen van specifieke geldstromen, onder meer de zogenaamde 'Impulsregeling' van OCW.

De afdeling zette in het verslagjaar verschillende middelen in om deze trend te bevorderen en intensiveren. Zo werden twee nieuwe websites (*Erfgoedspoor* en *Erfgoedwijzer*) met specifiek op de doelgroep gerichte informatie ontwikkeld. De afdeling bracht een brochure uit met een overzicht van voor het onderwijs bij EGH beschikbare projecten en lesmateriaal. De medewerkers bezochten veel scholen en instellingen om voorlichting over erfgoededucatie, als belangrijke pijler onder de cultuureducatie, te verstrekken.

EGH zet de komende in op de zogenaamde *doorgaande leerlijn*: het opnemen van erfgoededucatie in opeenvolgende leerjaren. Daartoe werd *Erfgoedspoor* ontwikkeld (zie onder).

Samen met zusterinstelling Kunstgebouw, dat de kunsteducatie verzorgt, werden gemeenschappelijke taken uitgevoerd, onder meer bij de bemiddeling voor het Voortgezet Onderwijs in de zogenaamde regionale Platforms Cultuureducatie. In het werkveld van het VO bleek uit een evaluatie dat erfgoededucatie prioriteit moet gaan krijgen: allerlei sleutelfiguren, zoals voorzitters van secties geschiedenis en de zogenaamde *cultuurbemiddelaars* bleken onvoldoende op de hoogte met dit fenomeen.

Met KGB werden ook afspraken gemaakt over een gezamenlijk te ontwikkelen cursus voor de interne cultuurcoördinator (ICC) en over de toerusting van de bestaande lokale werkgroepen (nu voor kunsteducatie) op het gebied van erfgoededucatie. De afdeling zette zich in voor samenwerking met het Provinciaal Loket Cultuureducatie.

In 2005 werden de volgende onderwijsproducten ontwikkeld en afgenomen door scholen:

BO: *Wat een Vondst!* (voorheen: *Koffer vol Scherven*), *De Vitrine*, *Een Monument van een Schip*.

VO: *Geloofwaardige gebouwen*, *Museummakers*, *Mortalis*.

06.2 Nieuw voor het Basisonderwijs: *Erfgoedspoor*

Het ontwikkelen en uitvoeren van *Erfgoedspoor*: een nieuw erfgoedonderwijsprogramma met een doorlopende leerlijn, voor basis- en voortgezet onderwijs.

In 2005 kon van start worden gegaan met een nieuw en ambitieus meerjarenproject:

Erfgoedspoor. Het traject *Erfgoedspoor* voorziet in een doorgaande leerlijn voor zowel BO als VO. Scholen en erfgoedinstellingen gaan een samenwerkingsovereenkomst aan om structureel en in achtereenvolgende fasen van het onderwijs aan erfgoededucatie te doen. EGH brengt de partners

bij elkaar, stemt vraag en aanbod op elkaar af, zorgt voor de overeenkomst, begeleidt het traject ter plaatse, coördineert.

Vanaf de zomer kon door aanstelling van een projectmedewerker het project uitgevoerd gaan worden. Er werd onder meer een speciale website www.erfgoedspoor.nl ontwikkeld, waarmee EGH school en instelling bedient met specifieke informatie. Via deze website zijn onderwijskundigen te benaderen voor vragen over lesopzet of geschikte opdrachten voor leerlingen.

Promotie en acquisitie voor het project werden ontplooid. De eerste gemeenten waar *Erfgoedspoor* werd voorbereid waren: Alphen aan den Rijn, Leerdam en Schoonhoven. Van ten minste 39 andere scholen in Zuid-Holland werd een verzoek om deelname aan *Erfgoedspoor* ontvangen. Deze scholen worden opgenomen in de 2^e tranche.

INFORMATIEVERSTREKKING EN DIGITALISERING

06.3 Bemiddeling: jaarlijkse brochure erfgoededucatie

Het uitgeven van een brochure met een overzicht van onderwijsproducten van EGH.

Eind 2005 is de voorbereiding gestart voor een nieuwe uitgave van de jaarlijkse onderwijsbrochure waarin een overzicht wordt gegeven van alle onderwijsproducten van het Erfgoedhuis. Dit keer is gekozen voor een waaier van ansichtkaarten waarmee de relaties van de afdeling Erfgoededucatie ook bestellingen kunnen plaatsen.

DESKUNDIGHEIDSBEVORDERING EN KWALITEITSZORG

06.4 Toerusting van scholen en erfgoedinstellingen

Deskundigheidsbevordering van docenten, coördinatoren, educatoren, vrijwilligers en andere.

Vanzelfsprekend is de toerusting van scholen een kerntaak van de afdeling. Veel activiteiten van de afdeling zijn hier dan ook op gericht. Maar ook de deskundigheidsbevordering bij erfgoedinstellingen is een belangrijk doel. Het kan gaan om de educatieve medewerkers van een museum of archief, maar ook om de vrijwilligers van een historische vereniging. Zo vervullen in de educatieve projecten de *Monumentenkist* en *Dubbelportret Rijnstreek* historische verenigingen een gastles en wordt in het project *De Vitrine* samengewerkt met musea.

In dit kader coördineerde de afdeling ook het provinciale *Netwerk Sporen*, onderdeel van een landelijk project waarin erfgoedinstellingen en scholen regelmatig ervaringen terzake van erfgoededucatie uitwisselen.

07. RESULTATEN IN 2005: KENGETALLEN VAN DE AFDELINGEN

INTERSECTORAAL		
	2005	2004
Personeel		
aantal medewerkers	36	32
aantal FTE	30,7	28,36
mutatie FTE	+2,34	-3,88
man/vrouw	19/17	17/15
Deskundigheidsbevordering		
Aantal deelnemers	208	189
Aantal cursussen	22	15
Afgelast	8	3
Doorgegaan	14	12
Bezettingspercentage	62%	67%
Informatie en digitalisering		
Publicaties	13	19
Bezoek website gem. per maand	6026	4715
Aantal artikelen in pers/ Uitzendingen op radio en tv	28/4	40/15
Aantal bestellingen per internet	312	450

MONUMENTENWACHT				
	2005		2004	
Abonnementen				
rendabel*	1848	67%	1778	67%
onrendabel*	904	33%	887	33%
totaal	2752	100%	2665	100%
Inspecties/ rapportages	aantal inspecties	gemiddeld aantal uren	aantal inspecties	gemiddeld aantal uren
rendabel	814	5,8	566	5,1
onrendabel	622	11,1	567	12,1

PROVINCIAAL STEUNPUNT MONUMENTENZORG EN ARCHEOLOGIE		
	2005	2004
Advies op maat		
Gemeenten	17	33
Particulier initiatief	12	20
Overigen	24	26
Projecten		
Culturele planologie	3	4

PROVINCIAAL STEUNPUNT MONUMENTENZORG EN ARCHEOLOGIE		
	2005	2004
Tentoonstelling	1	
Hergebruik	1	
Opdrachten		
Gemeenten	2	3
Overigen	2	3
Bouwplanafstemming		
<i>Digitale planner</i>		
Gemeenten	31	
Plannen	132	
<i>Bouwplanoverleg</i>		
Gemeenten	12	20
Plannen	37	23

PROVINCIAAL HISTORISCH CENTRUM		
	2005	2004
Advies op maat		
Archieven en andere instellingen	17	8
Historische verenigingen	35	29
Projecten		
PHC website	1	
RHC vorming	2	
Conservering	1	
Geschiedenis	3	
Tentoonstelling	23	
Publicaties	8	
Ondersteuning		
Kring ZHse Archivarissen	3	
Kring-bestuur	4	
Overleg ZHse Hist. Verenigingen	4	

MUSEUMCONSULENTSCHAP

	2005	2004
Advies op maat		
Helpdeskadviezen	99	93
In-companyadvies (werkbezoek)	21	19
Opdrachten		
Nulmetingen voor collecties musea	5	2
Haalbaarheidsonderzoek	3	1
Museumregister		
Geregistreerde musea	65	63
Herijkte musea	17	2
Voorlopig geregistreerde musea	1	1
Museumgids		
Deelnemende musea	79	
Verkoop / verhuur		
Meetapparatuur	22	
Nummersetje	20	
Syllabi bij cursussen	13	
Jubileumboek VMZH	53	

ERFGOEDEDUCATIE		
	2005	2004
Advies op maat en bemiddeling		
Lesprojecten BO	4	6
Lesprojecten VO	6	7
Deelnemende leerlingen	5374	12350
Deelnemende scholen	264	445
Erfgoedspoor		
Deelnemende scholen	18	nvt
Deelnemende erfgoedinstellingen	6	nvt
Deelnemende leerlingen	2107	nvt
Netwerk Sporen		
Deelnemende scholen	6	nvt
Deelnemende instellingen	12	nvt
Nieuwe onderwijsproducten	3 BO 2 VO	

BIJLAGE I PERSONEEL

Mutaties personeel: aanstelling en vertrek.

Naam	Aanstelling
Heide van de Ven	01-01-05
Hannie van Velzen	01-05-05
Yvonne van Wingerde	01-05-05
Alex Noort	01-06-05
Karin Kievit	01-06-05
Dennis Oomen (detachering)	01-06-05
Greet Bakkum	01-08-05
	Uit dienst
Saskia Goeken	01-01-05
Mi'jke Wennink	01-01-05
Hannie van Velzen (uitzendkracht)	01-09-05

Ziekteverzuim

Het gemiddelde totale ziekteverzuim komt uit op 5.56 %, een daling van 0,67 %.

Samenstelling van de personeelsformatie op 31 december 2005

Naam	Functie	Uren p.w.
Ruud Baak	monumentenwachter	36
Julika Baan	medewerker secretariaat PSMA, idem PR, idem VBMK	24
Boudewijn Boelens	adjunct-directeur/hoofd Monumentenwacht	32
Jan van Bokhoven	monumentenwachter	24
Leo Bredie	monumentenwachter	36
Gemma Bulte	hoofd secretariaat	32
Chantal Coumans	medewerker secretariaat	28
Bas Deelen	monumentenwachter	36
Nina Duggen	consulent behoud en beheer	36
Jörg Franken	adviserend technisch medewerker/mon.wachter	18/18
Bianca Geijsman	medewerker secretariaat Monumentenwacht	36
Onno Helleman	coördinator PSMA	32
Patrick Jansen	monumentenwachter	36
Johan Knoester	consulent Geschiedbeoefening	30

Dolly de Koning	medewerker secretariaat	16
Jos Koster	medewerker financiën	32
Marc Laman	consulent PSMA	32
Thea de Langen	consulent educatie	36
Cor Langerak	monumentenwachter	36
Jos van Leeuwen	monumentenwachter	36
Sandra Marsfelder	consulent registratie en documentatie	24
Evelien Masselink	PR-medewerker	32
Rien van Meggelen	monumentenwachter	36
Andries Ponsteen	directeur	36
Piet van Roon	monumentenwachter	36
Harry Steens	monumentenwachter	36
Judith Tegelaers	algemeen museumconsulent/directieassistent	36
Thea de Vries	medewerker P&O/arbo-coördinator	24
Christa Weustink	medewerker secretariaat Monumentenwacht	24
Tamara van Zwol	consulent archieven	32

De omvang van het bureau nam toe met 2,34 FTE.

Er werd gebruik gemaakt van zes uitzendkrachten. Er waren twee stagiaires.

BIJLAGE II PERSBELANGSTELLING

Medewerker Pr en directeur verzorgden de reguliere contacten met de pers. Hieronder een overzicht van persbelangstelling, waaraan zij of andere medewerkers EGH bijdroegen.

Een artikel in het weekblad van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten over Calamiteitenplannen in musea (jan.2005).

Naar aanleiding van de verhuizing naar Delft:

- een groot artikel met diverse kleurenfoto's in de *Delftse Courant* (20 feb. 2005).
- een vermelding in *Didaktief* (maart 2005).
- twee stukjes in de *VBMK-nieuwsbrief* over de verhuizing en over onze studiedag voor vrijwilligers (feb. 2005).
- veel persaandacht bij *Stadsradio Delft* en *Delft op zondag*, en in de *Leidsche Courant* (feb.mrt.2005).
- een paginagroot artikel in de *Cultuurbaar* (april 2005).
- een artikel in het *Archiefblad* (april 2005).

Kleine artikelen in *Museumvisie* over ICN Calamiteitenpreventie project en cursusaanbod (voorjaar 2005).

Diverse artikelen in lokale pers over Vrijwilligersdag (17 juni 2005).

Drie artikelen in *Cultuur*, het maandblad van PZH, één over cultureel erfgoed digitaal, één over loket cultuureducatie dat van start ging en een artikel over de tentoonstelling Gebouwd Hollands Erfgoed (maart 2005).

Naar aanleiding van de Opening op 15 juni: diverse artikelen in de Delftsche Courant, radioaandacht en een stuk in het personeelsblad van PZH (Vigilate).

Artikel in het jaarboekje van de VBMK over *Geloofwaardige Gebouwen* van Thea de Langen (winter 2004-2005).

In de PZC een artikel over *Boerderijen verhalen* met verwijzing naar de website EGH en de pagina Agrarisch Erfgoed (27 april 2005).

Boerderijen Verhalen: Lyanne de Laat heeft met medeauteur Harm Hoogendoorn een uurlang durend interview bij RTV West in het programma Rauwkost gehad (13.00 – 14.00 uur, op vrijdag 15 juli).

Veel aandacht van regionale pers voor hetzelfde boekje, o.a. in *Agrarisch Nieuwsblad*, *R'dams Dagblad* e.a.

Varen als Toer: een artikel in het *Leids Nieuwsblad* (zomer 2005).

N.a.v. persbericht over *Monumentenwacht*.

- *Dagblad De Dordtenaar* is meegeweest op inspectie naar villa Dordwijk met monumentenwachters Cor Langerak en Jan van Bokhoven;
- Voor *Vitalis Wonen* (landelijk blad) is de St. Joris Doelen in Gouda bezocht, ook met monumentenwachters Cor Langerak en Jan van Bokhoven (september 2005).
- Bas Deelen is geïnterviewd voor het *Rotterdams Dagblad* over een inspectie bij Kuyls' Fundatie (19 augustus 2005).

In de nieuwsbrief van MW Nederland verscheen een tweeledig artikel: een kennismaking met Jörg Franken, monumentenwachter en technisch medewerker en in die hoedanigheid de telefonische helpdesk voor monumenteigenaren en een verslag van de Opening van het Erfgoedhuis (najaar 2005).

OMD 2005: leverde ook veel pers op in lokale bladen (september 2005).

Aandacht in lokale pers en vooral in de *Haagsche Courant* over verschijning van de *Museumgids* in *AD Haagsche Courant*.

In *Oud Nieuws*: artikel over Erfgoedspoor door Karin Kievit (2005-nr.3).

In het blad *Livin* (blad van de Ned. Makelaarsvereniging afdeling Schiedam, Maassluis en Vlaardingen): een interview met Jörg Franken.

BIJLAGE III JAAROVERZICHT CURSUSSEN

CURSUS NR.	ONDERWERP	DOCENT	AANV. DATUM	MAX AANTAL DEELNEMERS	AANTAL DEELN.	WAARVAN BUITEN PROV.	DEADLINE
1	Op zoek naar de verdw. middenstand (is afgezegd)	Th. de Nijs	7/2	10	2		24/1
2	Nummeren van museumobjecten (is afgezegd) 1)	N.Duggen/S.Marsfelder	8/2	15	2	1	25/1
3	Hanteren van museale objecten 2)	A. Brakkee	14/2	15	16	9	1/2
4	Geld speelt (g)een rol: Fondswerving	J. Knoester	31/3	15	13	4	17/3
5	Website voor uw historische vereniging	Th. de Nijs	29/4	10	4		1/3
6	Public relations en communicatie in musea	E. Masselink	4/4	15	11	2	21/3
7	Behoud en Beheer 4)	N. Duggen	5/4	15	17	1	22/3
8	Kwaliteitszorg in musea (is afgezegd)	K. Plaisier	18/4	15	3	3	4/4
9	Cultureel erfgoed in kaart, plan en praktijk	Bel.med.Cultuur/M. Laman	21/4	15	8	3	7/4
10	Cons. en doc.van Mobiel Erfgoed (gaat niet door)	N. Duggen	20/5	15	2	1	29/4
11	Landgoederen moet nog wel afgez. worden(gaat niet door)	E.denHartog/M.Mehrtens	27/5	60	4		6/5
12	Rondleiden: een vak	E. Tobé	6/6	15	16	5	16/5
13	Presentatietechniek voor vrijwilligers 3)	diverse sprekers	17/6	75	58	11	3/6
14	Vrijwilligerswerving en vrijwilligersbeleid	J. Knoester	29/9	15	8	4	15/9
15	Marketing (gaat niet door)	E. Masselink	19/10	15	3	1	20/9

16	Registratie en Documentatie	S. Marsfelder	13/10	15	8	2	20/9
17	Bedrijfsvoering in musea (gaat niet door)	B.Fijen/J. Tegelaers	10/10	15	1		26/9
18	Historische Levensbeschrijving	K. van der Wiel	17/10	15	5	1	26/9
19	Beheer en behoud van Digitale Fotocollecties	N. Duggen/S. Marsfelder/ T. v.Zwol	3/11	15	20	1	20/10
20	Studiemiddag Oral History	J.Knoester/T.v.Zwol	23/9		18	5	
01	Inf. op museumloc. OCW regeling (is afgezegd)	Th. de Langen	19/5	15	3		9/5
02	Inf. op museumloc. Het beh. van archieven en doc. collecties	T. v.Zwol/S. Marsfelder	23/5	15	6		9/5
03	Inf. op museumloc. Nieuw licht in het museum 5)	N. Duggen	17/11	15	14	3	1/11

2005

bezettingspercentage totalen = 62 %

museale cursussen = 62 %

historische cursussen = 46 %

BIJLAGE IV BOUWPLANOVERLEG PSMA

Instantie	Onderwerp
Gemeente Albrandswaard	restauratie wagenshuur (rm 528150), Werkersdijk 23 te Rhoon
Gemeente Bernisse	NH Kerk (9414), Kerkstraat 8 te Zuidland
	restauratie en wederopbouw woonhuisdeel boerderij (rm 9359), Gemeenlandsedijk 33 te Abbenbroek (4x)
	restauratie school (rm 9361), St. Antonieplein 1 te Geervliet
	restauratie NH Kerk (rm 9409), Ring 1 te Oudshoorn (2 x)
	restauratie Hofstede Dammestee (rm 9374), Ringdijk 12 te Heenvliet
	restauratie NH Kerk (rm 9366), Kerkplein 7 te Geervliet
	restauratie Vlaamse schuur (rm 525171), Schoolstraat 7 te Geervliet (2x)
	nieuwbouwplan aan Branderf binnen beschermd gezicht te Heenvliet
	nieuwbouwplan binnen beschermd gezicht Abbenbroek
	nieuwbouwplan binnen beschermd gezicht Zuidland
	restauratie Bernisse molen (rm 9375), Spuikade 1 te Geervliet
	onderhoud ruïne van Ravestein (rm 522613), bij Markt 10 te Heenvliet
	uitbreiding vestiging AH, Toldam 5 te Heenvliet
Gemeente Binnenmaas	restauratie NH Kerk (rm 38856), Breestraat bij 3 te Westmaas (2x)
Gemeente Capelle aan den IJssel	restauratie NH Kerk (rm 11474), Kerklaan 2 te Cappelle aan den IJssel (2x)
Gemeente Dirksland	verbouwingsplan watertoren (rm 525002), kruising Staafweg en Staverseweg te Dirksland
Gemeente Giessenlanden	nieuwbouwplannen binnen beschermde gezicht

	te Giessenlanden (2x)
Gemeente Graafstroom	(rm 31907), Westeinde 4 te Oud-Alblas
Gemeente Oostflakkee	restauratie en hergebruik vm Raadhuis (rm 31686), Kaai 2 te Ooltgensplaat
	restauratie boerderij (rm 31707), Voorstraat 36 te Den Bommel
Gemeente Ridderkerk	restauratie Kerk singel 13 (rm 32500) te Ridderkerk
Gemeente Schiedam	restauratieplan (rm 525404) Korte Haven 1-3 te Schiedam
	restauratieplan (rm 33205) Lange Haven 131 te Schiedam
	restauratieplan (rm 33240) Nieuwstraat 34 te Schiedam
Gemeente Westland	aanleg uitwatering Oranjesluis bij gemaal (18156), Maasdijk 226 te 's-Gravenzande
Gemeente Zwijndrecht	restauratie gemeentehuis (rm 514920), Raadhuisplein 1 te Zwijndrecht (2x)

BIJLAGE V ADVIEZEN PSMA

Consultancy

De vragen die het PSMA telefonisch, schriftelijk of per e-mail krijgt voorgelegd zijn zeer uiteenlopend van aard. De meeste vragen kunnen direct worden beantwoord. Ook kan er naar een specialist worden doorverwezen. In onderstaande tabel een overzicht van vragen en verzoeken, die meer aandacht en tijd hebben gevergd.

Instantie	Onderwerp
Gemeente Vlaardingen	Nota Cultureel Erfgoed
Gemeente Maassluis	Redengevende omschrijvingen gemeentelijke monumenten
Gemeente Rijswijk	Restauratie gemeentelijk monument en actualisering verordening
Gemeente Bodegraven	Subsidieregelingen restauratie en onderhoud monumenten
Gemeente Maassluis	Deskundigheidsbevordering gemeentelijk ambtenaar mon.zorg
Gemeente Vlaardingen	Cultuurhistorische waardstellingen binnen stadsontwikkelingsgebied

Instantie	Onderwerp
Gem. Berkel & Rodenrijs	Discussienota Monumentenzorg en Subsidieverordening
Gemeente Bernisse	Restauratieproblematiek boerderij
Gemeente Vlaardingen	Wet Uniforme Voorbereidingsprocedures
Gemeente Schiedam	Subsidieverordening
Gemeente Oostflakkee	Herbestemmingproblematiek voormalig Raadhuis Ooltgensplaat
Gemeente Bernisse	Wijziging beleidsregels opgravingbevoegdheid
Gem. Capelle / IJssel	Restauratieproblematiek rijksmonument
Gemeente Binnenmaas	Restauratieproblematiek rijksmonument
Gemeente Bernisse	Restauratieproblematiek boerderij
Gem. Leidschendam- Voorburg	Subsidieproblematiek restauratie rijksmonumenten
Gemeente Maassluis	Subsidieverordening
Natuurvereniging Albl.waard	Advisering archeologisch onderzoek bij natuurontwikkeling
Streekmuseum Hoeksche Wrd.	Advisering t.g.v. voldoen aan eisen van brandveiligheid
Hist.Ver. Pijnacker-Nootdorp	Advisering fiets- en wandelroutes Delfgauw
Behoud Landg.zône Rijswijk	
Ver. Recreatie Reeuwijk	Klacht afhandeling subsidieaanvraag door gemeente
Delft	Advisering kleuronderzoek
St. Grote Polder Zoeterwoude	Advisering behoud kwaliteit Weipoort
Bureau Tasten	Informatieverstrekking Landgoederenzône
Bureau Loyens & Loeff	Herbestemminproblematiek watertoren Hazerswoude
RU Nijmegen	Advisering onderzoek molencomplex Kinderdijk
Particulier Nederlek	Advisering vergunningentraject onderhoudswerkzaamheden
Particulier Leiden	Advisering vochtproblematiek
Particulier Pijnacker-Nootdorp	Advisering boerderijtypologieën
Particulier Den Haag	Advisering verzekering monument
Particulier Leiden	Advisering t.g.v. voldoen aan eisen brandveiligheid
Particulier Dordrecht	Advisering belastingregelgeving bij restauratie en onderhoud
Particulier Rijnsburg	Advisering restauratie boerderij
Particulier Bergschenhoek	Sloop boerderij
Particulier Westvoorne	Verval gemeentelijk monument
Particulier Reeuwijk	Behoud schoolmeesterswoning
Particulier Bodegraven	Sloop beeldbepalend pand
Particulier Schoonhoven	Sloop schuur nabij rijksmonument
Particulier Midden Delfland	Advisering planontwikkeling rijksmonument te Maasland

Instantie	Onderwerp
Particulier Leiden	Advisering restauratie 17 ^{de} -eeuwse spiltrap
Particulier Lieveid	Advisering archeologisch onderzoek Langerack
Particulier Giessenlanden	Advisering verbouwing rijksmonument
Particulier Voorburg	Advisering restauratie IJsselaak
Particulier Gouda	Advisering interne verbouwing
Particulier Berkel & Rodenrijs	Advisering archeologisch onderzoek i.v.m. bouwplan
Particulier Berkel & Rodenrijs	Advisering bouwplan nabij boerderij
Particulier Pijnacker-Nootdorp	Documentatie boerderij
Particulier Nederlek	Advisering financiering restauratie
Particulier	Advisering herbestemmingproblematiek steenoven
Particulier	Advisering exploitatieproblematiek landgoed

BIJLAGE VI ADVIEZEN MUSEUMCONSULENTSCHAP

Consultancy

De vragen die het Museumconsulentschap telefonisch, schriftelijk of per e-mail krijgt voorgelegd zijn zeer uiteenlopend van aard. De meeste vragen kunnen direct worden beantwoord. Ook kan er naar een specialist worden doorverwezen. In onderstaande tabel een overzicht van vragen en verzoeken, die meer aandacht en tijd hebben gevergd.

Instelling	Onderwerp
Stoomsleepboot de Furie	fondsenwerving
Gilde Delft	cursus rondleiden
Gemeentemusea Gouda	offerte
Couperus Museum	adressen
Openluchtmuseum	resultaten van Musip
Pin art galary	cultuurhistorische waardebeplating
x	registratie
Pop Museum, Den Haag	cultuurhistorische waardebeplating
x	registratievraag
Museum de Zwarte Tulp	adresgegevens
Nationaal Glasmuseum	brainstormsessie
Historische vereniging Schipluiden	verzekeren van kostbaarheden
x	trends naar beleving in musea
Goud, zilver en klokkenmuseum	gebruik van veilige materialen voor vitrines
Erasmus MC, Rotterdam	randvoorwaarden museumdepot
Pijpenkabinet	bibliotheekfunctie in EGH
Museum de Schilpen, Mary Kruijt	fondsen voor restauratie japonnen uit de collectie
EUCC kustvereniging	lijst van musea die aan de kust gelegen zijn
Raad-en Polderhuis, Ouddorp	telefonische uitleg over werking UV-meter en lux-meter
Kasteel de Haar	studiedag vrijwilligers incompany
x	functiewaardering
Prins Bernhard Cultuurfonds	juiste groslijst van kasteelmusea voor museumprijs
Gemeente Leidschendam	beoordeling van de kwaliteit van de collectie
Stedelijk museum Schiedam	functiewaardering
x	Vliegende Brigade voor open sollicitatie
Historisch Museum Ter Aar	waardering van de collectie
Historisch Museum Den Briel	inerte materialen voor expositie
x	docenten voor cursus

Instelling	Onderwerp
Gemeente Ter Aar	welke fondsen resultaat geven
Museum de Hooge Boezem	kandidaten voor vacature
Oudheidkamer Leiderdorp	nieuwe naam en beleidsplan, vraag om suggesties
x	het starten van een nieuw Maritiem museum in de Alblasserwaard
x	nieuw museum oprichten (met collectie van Halewijn), informatie over registratie
x	heeft winkelinventaris uit 1900, wil die aan een museum afstaan
Boomkwekerijmuseum Boskoop	naam voor Comité van Aanbeveling
x	virtueel museum opzetten, vraag naar bedrijf
Museon	gebruik pennen voor nummeren
Museum Zwarte Tulp	veiligheidszorg
Erasmus MC	depotinrichting
Schevenings museum	klimaatapparatuur; restauratie badkoetsen; reiniging schoudermantels
Nederlands theaterinstituut	faciliteiten rapport
Mariniers museum	behoud fotocollectie
ANWB fonds	gebruik pennen voor nummeren; restauratie prenten
Titus Brandsma museum Bolsward	veiligheidszorg; klimaatapparatuur
Oude Raad- en Polderhuis Ouddorp	klimaatapparatuur
Begrafenismuseum i.o	onderzoek funeraire cultuur
Gemeentemuseum Maassluis	vitrine; lichtmeetapparatuur
Stadsdepot Dordrecht, archeologie	ongediertebestrijding; plakmatten
Vrije Universiteit, archeologie	expositiepanelen
USB fonds	advies klimaatbeheersing
Stadhuis Leiden	restauratiecommissie
Gemeentemuseum Zoetermeer	klimaatapparatuur
x	restauratie etsen
Goud-, zilver- en klokken museum	plaatmateriaal in expo; risicoanalyse; conservering collectie
Museum P. Tetar van Elven	verlichting historische interieurs
Katwijk's museum	boekensteunen; conservering fotocollectie
Curacaos museum	klimaat
Nai	nieuwe lichtlijnen
Stedelijk Museum Schiedam	behoud pastels
Historische vereniging Hoogblokland	depotinrichting; restauratie boeken

Instelling	Onderwerp
Regionale Brandweer Hollands Midden	ongediertebestrijding
Historische Vereniging Ter Aar	bouweisen musea
Belasting Douane museum	klimaatapparatuur
x	restauratie schilderijen
x	ongediertebestrijding
Oudheidkamer Leiderdorp	nummersen fotocollectie
UB Leiden	restauratie schilderijen
Gedestilleerd museum Schiedam	restauratie houten kast
Museum Meermanno	conservering collectie (drukstempels)
Rijksmuseum voor Volkenkunde	waterbarrières
KLPD	deskundige Irakese kunst
Kasteel Duivenvoorde	UV werende folie
Adviesbureau Vergunst	bouweisen museum
RDMZ Zuid-Holland	conservering grafmonument
Bloembollen museum i.o	restauratie gereedschap
Joods Historisch museum	behoud collectie kunsthandel Koch
Oorlogsverzet museum	restauratie poppen; klimaatapparatuur
Techniekmuseum	cursus behoud en beheer computer collectie
Boomkwekerijmuseum	nummersen
Museum Rijswijk	registratie
Oudheidkamer Leiderdorp	nummersen
Katwijk's Museum	collectieregistratiesoftware
Goud- zilver- en klokkenmuseum	adlib
Boomkwekerijmuseum	plannen in registratie
Stadsmuseum Zoetermeer	adlib
Scoutingmuseum	registratie
Loosduins Museum	registratie, taak beheerder
Nationaal Glasmuseum	ondernemingsplan
Universiteit van Twente	nummersen
Student Reinwardt Academie	handmatige registratiekaarten
x	nummerblokjes
Archief ANWB	nummerblokjes
Bakkerijmuseum Medemblik	nummersen
Museum Rijswijk	schenkingsacte
Oudheidkamer Leiderdorp	nummersetje
Chabotmuseum	Adlib
Museum voor Communicatie	afgifte objecten
Museum Meermanno	nummersen

Advies op maat na bezoek van het museum over een specifiek onderwerp of probleem.

Instelling	Onderwerp
Schevenings Museum	bedrijfsvoering
Museumhaven Gouda	toekomst van het museum
x	advies voor het oprichten
Stichting Boom-time	bedrijfsvoering
Fotomuseum Rotterdam	museumregister en VMZH
Schiedamse Molenstichting	functiewaardering en inschaling
Weversmuseum	museum in oprichting
Kasteel Keukenhof	museum of partycentrum?
Glasmuseum, Schiedam	algemeen museum
Atlantic Wall Museum, Noordwijk	algemeen museum
Indisch Huis in Den Haag	museum of herinneringscentrum?
Stadhuis Gouda, Agnieten kapel	tentoonstellings- en klimaatadvies
Katwijk museum	ijken THG
Haags Openbaarvervoer museum	advies Restauratie stadskaarten
Gorcums museum	ijken THG
Loosduins museum	depot advies
Museum P. Teta van Elven	lichtadvies
Goud- zilver- klokken museum	conservering collectie
Museum Bredius	depot, klimaat en licht advies
Loosduins Museum	nummers
Goud-, zilver- en klokkenmuseum	Adlib

